

Janus i el proper bienni

A l'Anna Alabart, in memoriam

Un dels déus més populars del panteó romà era Janus, el déu de les dues cares. El seu origen sembla estar vinculat a la cultura etrusca (legendàriament, fou introduït a Roma per Ròmul). La seva representació habitual és la d'una figura de dues cares mirant en direccions oposades. Se li atribuïa el do de decidir adequadament en les decisions més importants de la vida per la seva capacitat de veure el passat i el futur en cada moment concret. Era el déu de les portes de les cases i de la ciutat, així com dels camins i dels ports. En el seu honor s'anomena gener (*Januarius*) el primer mes de l'any –se'l representa amb una clau a la mà, símbol de l'obertura de l'any solar–.

Es tracta d'un mite religiós que, com fan la majoria –siguin politeïstes o monoteïstes–, expressa una necessitat humana. En els afers pràctics, quan hi ha dades suficients, disposem de coneixements i de tècniques que ens permeten reconstruir de manera versemblant el passat, una de les direccions cap on mira Janus. La historiografia ens permet tenir una idea més o menys clara de què, qui, com i per què els fets del passat van ser els que van ser. En canvi, la visió del futur resulta massa complexa, especialment en l'àmbit

polític, per projectar-la amb precisió. El futur sempre està envoltat de la boira de la incertesa. Volem mirar el món en les dues direccions del temps, però veiem de manera més o menys clara només el passat, malgrat que sovint no ens agradi el que veiem. No tenir la doble capacitat de Janus provoca diversos graus d'escepticisme sobre els projectes col·lectius. Als països llatins, l'escepticisme s'acostuma a veure com una actitud més aviat negativa. S'associa a la desconfiança. Per contra, als països anglosaxons, especialment al Regne Unit, es considera més aviat un valor, una salvaguarda contra creences o actituds ingènues. Comparteixo aquesta segona actitud.

Hi ha escepticismes que es basen en els límits del coneixement: sabem que a partir de les nostres capacitats empíriques i intel·lectuals no podem conèixer més enllà d'uns límits. I sempre ens queda el dubte de si aquests límits només són els que ara veiem. És la línia Erasme-Montaigne-Shakespeare-Hume-Kant-Heisenberg-Wittgenstein-Berlin. Però també hi ha escepticismes que es basen en la incertesa del futur. Del fet que no sabem exactament què passarà, alguns conclouen que cap de les alternatives previstes no s'acabarà realitzant, mentre que altres n'infereixen, més erròniament, que totes les alternatives són igual de possibles i que tot depèn de la voluntat de portar-les a terme.

La política té a veure amb aquests dos tipus d'escepticisme. No coneixem totes les varia-

bles que intervenen en les decisions polítiques, i sempre podem qüestionar qualsevol projecte de futur. La conclusió és que cal passar pels dos tipus d'escepticisme, però sense instal·lar-nos en cap d'ells. Bertrand Russell (*La meua concepció del món*) ho diu clar: "Si algú està segur del que sigui, sens dubte està equivocat, ja que no hi ha res mereixedor d'una certesa absoluta i tots hauríem de considerar la possibilitat d'afegir a les nostres creences un cert element de dubte i ésser capaços d'actuar enèrgicament malgrat aquest dubte".

Durant el pròxim bienni el Govern de la Generalitat necessitarà brúixoles ben orientades per navegar

Com a les tragèdies de Shakespeare, els humans som personatges que ens transformem a nosaltres mateixos per les nostres accions i les accions col·lectives, que sovint emprenem amb poca llum, tenint poques certeses, i que avaluem de maneres diferents a partir d'una pluralitat de valors, d'interessos i d'identitats. La política sempre inclou un component agonístic inevitable. Governar és difícil. També, o sobretot, en les democràcies contemporànies. Si es vol evitar el populisme –de dretes o d'esqueres–, governar esdevé

la tasca paradoxal d'uns esperits solitaris. Sempre rodejats de gent; sempre sols. T. Wilder (*Els idus de març*) ho posa en boca de Juli Cèsar: "La condició de governant afegeix més graus de solitud a la solitud inherent a l'home. Cada ordre que donem augmenta el nostre aïllament, i cada mostra de deferència que ens dediquen ens separa dels altres".

El pròxim bienni, el Govern de la Generalitat necessitarà brúixoles ben orientades per navegar pel costat de Janus que mira al futur. Caldrien decisions que permetin que Catalunya s'alliberi d'un Estat anacrònic i estableixin una democràcia de benestar de molta més qualitat. Els polítics catalans es mouran, però, entre realitats que d'entrada són hostils o indiferents al futur del país. Els principals arguments seran els de la democràcia (fórmules de desobediència civil i mobilitzacions ciutadanes incloses). Vots i reconeixement internacional. La política exterior del Govern serà un element clau. Però encara més el fet que la majoria social i la classe política que dona suport al procés vers un Estat propi mostrin al món, de manera reiterada, la seva voluntat que la ubicació forçada de Catalunya a l'Estat espanyol pertanyi al passat. I per tenir èxit, això probablement caldrà fer-ho des del racionalisme escèptic que expressen dos personatges de W. Faulkner: "El mal té una estructura lògica"; "no tenim tant de temps com per consumir-lo a corre-cuita". Que tingueu un magnífic 2013!●